

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 11

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 11 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в.б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамрокулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемурастов Махмут Ажимурастович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги

педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган. Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Kucharov Jamshid Qulnazarovich

ROSSIYANING PAXTA YETISHTIRISH BORASIDAGI SINOV-TAJRIBALARI XUSUSIDA AYRIM
MULOHAZALAR (TURKISTON TO'PLAMI MATERIALLARI ASOSIDA) 11-14

Taʼbaev Amirbek Ashirbaevich

Б.Х.КАРМИШЕВА АСАРЛАРИДА “ИЛК ҚАБИЛАЛАР”ГА ОИД ЭТНОНИМЛАР
МАСАЛАСИ 15-23

Ҳамаев Нодирбек Мўминович

ТУРКИСТОНДА ИСТИҚЛОЛ УЧУН КУРАШНИНГ РИВОЖЛАНИБ БОРИШИ ВА УНИНГ
МАТБУОТДА ЁРИТИЛИШИ (1920-1924) 24-32

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGIDA JADIDLARNING
FAOLIYATI 33-36

Қозоқов Тоҳиржон Қодиралиевич

НАМАНГАНДА ҚОЗИЛАР ВА СУДЛАР ТАРИХИ 37-42

Артикбаев Ойбек Салимахаматович

ЎЗБЕК-ҚОЗОҚ ЭТНОМАДАНИЙ АЛОҚАЛАРИНИНГ ОИЛАВИЙ УРФ-ОДАТ ВА
МАРОСИМЛАРДА НАМОЁН БЎЛИШИ (XX АСР ТОШКЕНТ ВОҲАСИ МИСОЛИДА) 43-56

Atavullayeva Shaxlo Musoyevna

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BIRINCHI KONSTITUTSIYASINING YARATILISH TARIXI ... 57-62

8.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Қўчқаров Файзулло Абдужабборович

ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР – АГРАР СОҲАНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ
МУҲИМ ОМИЛИ 63-70

Shao Junling

ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UZBEKISTAN'S REGIONAL ECONOMY .. 71-76

Ashirov Nurmurod Qulmatovich

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN KENG KO'LAMDA FOYDALANISHDA BANK TIZIMINI
IMKONIYATLARINI OSHIRISH YO'LLARI 77-82

Togayev Salim Sobirovich

BANK XIZMATLARIGA BO'LGAN ISHONCHNI OSHIRISH YOHUD MIJOZNI JALB QILISHNING
SAMARALI YO'LLARI 83-89

Саттаров Ғанижон Озодович

МИНТАҚА РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИДАН
ФОЙДАЛАНИШ ОМИЛЛАРИ 90-96

Yakubova Samira

LEVERAGING PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS: STRATEGIES FOR OPTIMAL INVESTMENT FINANCING 97-102

Abdualiyev Hamidulla Toxirjonovich

OLIY TA'LIM MUASSASASINING INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH TIZIMIDAGI LOYIHALARNI BOSHQARISH OFISI 103-109

Egamberdiyeva Salima Rayimovna

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 110-118

Xolmamatov Diyor Haqberdievich

SANOAT KORXONALARINING BOZORDAGI MAVQEINI BAHOLASHDA SPACE TAHLIL USULIDAN FOYDALANISH 119-127

Gafurova Dilshoda

INNOVATIVE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: ASSESSING STRATEGIES AND IMPACTS 128-132

Xomidov Abdugaffor Axmadjonovich

TA'LIM SOHASIDA LOYIHALARNI BOSHQARISH 133-139

Raxmonov Mirvoxid Rajabovich

NAVOIY VILOYATI ASOSIY KAPITALIGA INVESTITSİYALAR TUZILISHI VA DINAMIKASI TAHLILI 140-149

Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li

DON VA DONNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA SNW TAHLIL USULINING O'RNI VA UNI QO'LLASH XUSUSIYATLARI 150-159

Aziza Umarova

AKSIYALARNI BIRLAMCHI OMMAVIY JOYLASHTIRISH (IPO) AMALIYOTI ORQALI MOLIYAVIY RESURSLARNI SHAKLLANTIRISHNING XORIY TAJRIBASI 160-167

Абдуллаев Бунёд Ўткирович

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИДА ЭКОЛОГИК ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ 168-178

Matjonov Bekjon Ravshonbekovich

SOME CHARACTERISTICS OF ENSURING FOOD SAFETY IN UZBEKISTAN 179-185

Алиматова Наргис Абдухалиловна

КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ-РАҚОБАТБАРДОШЛИК ОМИЛИ..... 186-197

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Kobulniyazova Gulchexra Toshpulatovna</i> F. NITSSHE “HAYOT FALSAFASI” KONSEPSIYASI IJTIMOY RIVOJLANISHNING IRRATSIONAL ASOSI	198-204
<i>Qaxorov Pulotjon Xursanmurodovich</i> INSON MOHIYATI, UNING BIOLOGIK VA IJTIMOY TABIATI	205-211
<i>Турсунов Лочин Эркинович, Хакимова Дилноза Юсуфхоновна</i> РАЗВИТИЕ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ У ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ	212-218
<i>Urinboyev Dilmurod Tura o'g'li</i> HUQUQIY FAOLLIK VA HUQUQIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH MUOMMOLARI.....	219-225
<i>Яздонов Зикирилло Шукуриллович</i> АЛ-ҲАКИМ АТ-ТЕРМИЗИЙНИНГ СЎФИЁНА ҚАРАШЛАРИ ВА МАЛОМАТИЙЛИККА МУНОСАБАТИ	226-231
<i>Nabiyev Maxsud Abdumannonovich</i> IQTISODIY MADANIYATNING MAZMUNIVAMOHIYATI	232-238
<i>Haydaraliyev Shuhratjon</i> MARKAZIY OSIYODA MILLATLARARO MUNOSABATLARNING MILLIY VA MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI	239-243
<i>Хамраев Сардорбек Шарафутдинович</i> ЭКОТУРИЗМ ЖАРАЁНЛАРИНИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ТАРИХИЙ ЭВОЛЮЦИЯСИ..	244-250
<i>Xashimov Sheraxon Jo'rahonovich</i> O'ZBEKISTONNING XALQARO IMIDJINI YUKSALTIRISHDA MILLIY TURIZMDAGI EKOLOGIK TURIZMNING TUTGAN O'RNI	251-260
<i>Хатамова Рашида Закиржановна</i> ПАТРИОТИЗМ КАК ЭЛЕМЕНТ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ	261-266
<i>Патиев Холдор Икромович</i> ЖАДИДЧИЛИК ҚАРАШЛАРИ НЕГИЗИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЙЎНАЛИШЛАРНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА ЖАМИЯТДА РИВОЖЛАНИШИ	267-275
<i>Ismoilova Hayitxon Maxammadjonovna</i> FARG'ONA VODIYSIDA OILA URF-ODATLARI VA QADRIYATLARINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IJTIMOY JARAYONLARDA NAMOYON BO'LISH XUSUSIYATLARI	276-280
<i>Raximova Rayxon Abdurasulovna</i> GLOBALLASHUV VA OILA AXLOQIY MADANIYATINING O'ZARO ALOQADORLIGI	281-287
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> MULKDORLAR QATLAMIDA IJTIMOY MAS'ULIYAT TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	288-292
<i>Shirinov Anvar Qanoatovich</i> MARKAZIY OSIYODA INSON TARAQQIYOTINING DOLZARB MASALALARI	293-299

Xandamova Marifat Akramovna

“OSOR AL-BOQIYA” – ABU RAYHON BERUNIY ILMIY IJODINING DURDONASI.....300-304

Teshaboev Muhiddin Marifovich

IJTIMOY DAVLATDA IJTIMOY ADOLATNI TA'MINLASH VA IJTIMOY INSTITUTLARNING
MAQSADI305-311

Karimov Rahmat Rahmonovich, Bekbayev Rauf Rustamovich

MADANIY ANTROPOLOGIYA FANINING PREDMETI VA IJTIMOY-GUMANITAR FANLAR
TIZIMIDAGI O'RNI312-320

Talapov Baxriddin Alijanovich

DEMOKRATIYA VA SHARQONA BOSHQARISHNING ETNODIFFERENSIAL
XUSUSIYATLARI321-326

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Ауезмуратова Нуржамал Дастенбаевна

КАРАКАЛПАКСКИЕ ЖЕНСКИЕ ЛИЧНЫЕ ИМЕНА.....327-332

Olga Filippova

ADDING REDUNDANCY FUNCTIONS TO CLUSTERED IMPLEMENTATION333-345

Egamnazarova Zaynab Xolmurod qizi

INGLIZ TILIDAGI RIELTORLIK FAOLIYATIGA OID TERMINLARNING O'ZBEK TILI O'ZLASHISH
MASALALARI346-351

Narzиеva Gulnoza Akbarovna

LESIK BIRLIKLARDA MILLIY – MADANIY KOD IFODASI352-357

Qodirova Mukaddas Tog'ayevna, Ibragimova So'g'diyona Ikrom qizi

INGLIZ-O'ZBEK TILLARIDA VERBAL VA NOVERBAL MULOQOT TABULARINING
QO'LLANILISHI358-362

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Тўраев Сардор Абдихаким ўғли

ИНТЕРНЕТ ТАРМОҒИДАН ФОЙДАЛАНИБ СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАРНИНГ
ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ УМУМИЙ ЧОРАЛАРИ363-371

Атаев Шокир Куранбаевич

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ
АСОСЛАРИНИ ЯНАДА ЛИБЕРАЛЛАШТИРИШ372-377

Юсупов Илхомжон Ибодиллаевич

ҲУҚУҚИЙ АНИҚЛИК ПРИНЦИПИНИНГ АЙРИМ НАЗАРИЙ - ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ
ХУСУСИДА378-385

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Adizova Nigora Baxtiyorovna

MUAMMOLI TA'LIM ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING DIVERGENT
TAFAKKURINI TARBIYALASH VA RIVOJLANTIRISH386-390

<i>Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna</i> O'ZBEKISTON OLIY O'QUV YURLARI TALABALARINING IJTIMOY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH UCHUN ISPAN TILINI O'QITISHDA VIRTUAL REALLIKDAN FOYDALANISH	391-400
<i>Uralova Muxabbat Sanjar qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHISINING IJODIY-METODIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	401-406
<i>Kenjabaev Jahongir Abdisalimovich</i> METHODOLOGY FOR TEACHING ENGLISH BASED ON INTERNET RESOURCES	407-411
<i>Abdusamatov Alisher Sobirovich</i> TA'LIMNI LOYIHALASHTIRISH JARAYONIGA SEMIOTIK YONDASHUV	412-417
<i>Ibragimova Ehtiyotxon Ismailovna, Sobirova Nargiza Numonjonovna</i> TA'LIMDA NOVERBAL VOSITALARNING O'RNINI	418-422
<i>Babayeva Maxfuza Abduvaitovna</i> TA'LIMDA FANLARARO BOG'LANISHNING AHAMIYATI	423-429
<i>Nazarova Zarrina Allaberdiyevna</i> MAKTAB O'QITUVCHILARINING KREATIV SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.....	430-435
<i>Jumayeva Gulnora Tursunpulatovna</i> O'QITUVCHILARINING KASBIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING SHART- SHAROITLARI	436-442
<i>Умаров Азиз Авазович</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АУДИОВИЗУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	443-447
<i>Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi</i> INGLIZ TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV NUTQIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI(STEAM TA'LIM TEXNOLOGIYASI MISOLIDA).....	448-453
<i>Otamurodova Shamsu Qamar Otamurodovna</i> DIVERSIFIKATSIYA TAMOIYILI ASOSIDA TALABALARNING KREATIVLIGINI YUZAGA CHIQRISH METODIKASI	454-461
<i>Komilov Nodirbek Bokijonovich</i> THE IMPORTANCE OF THE HISTORY OF MEDICINE IN INCREASING THE EXCLUSIVE COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS	462-466
<i>Sapieva Nargiza Mamayusufovna</i> IQTIDORLI O'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNI IJTIMOIY-PEDAGOGIK QO'LLAB-QUVVATLASH	467-478
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i> XORIJIY FANLARDAN BOLALARNING MAKTABGA TAYYORGARLIGINING DIAGNOSTIKASI	479-484

Mamatkodirov Maxammadali Mamatisakovich

SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLAR UCHUN RAQAMLI VOSITALAR VA PLATFORMALARNI
HAMDA O'QITISH USULLARINI TANLASH 485-492

Irgasheva Umida Raimjanovna

TALABALAR KASBIY NUTQ KOMPETENTSIYASINI STEAM TEXNOLOGIYASI ASOSIDA
TAKOMILLASHTIRISH 493-498

Turayeva Lolaxon Yuldashevna

ERKIN MEKANIK TEBRANISHLARNI MAPLE DASTURIY VOSITASI YORDAMIDA O'RGANISH
VA NAMOYISH ETISH 499-505

Kushakova Gulnora Egamkulovna

TALABA YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK
XUSUSIYATLARI 506-510

Kenjabayeva Dilafruz Abdisalimovna

OLIY O'QUV YURTI SHAROITIDA ZAMONAVIY O'QITUVCHINI TAYYORLASHNING
DEONTOLOGIK KOMPONENTI 511-518

Xasanova Gulnoza Raxatjanovna

KREDIT-MODULLI TA'LIM TIZIMI JARAYONIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI
TALABALARINING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI 519-525

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Саттаров Ғанижон Озодович,
Хоразм маъмун академияси мустақил тадқиқотчиси,
ganijon.s@mail.ru

МИНТАҚА РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ ОМИЛЛАРИ

Аннотация. Ушбу мақолада Хоразм вилояти минтақаси рақобатбардошлигини таъминлашда экспорт салоҳиятининг аҳамияти, ундан фойдаланиш омиллари ёритилган ҳамда омиллар таъсирини ошириш юзасидан хулоса ва таклифлар баён этилган.

Калит сўзлар. Минтақа, минтақа рақобатбардошлиги, экспорт, экспорт салоҳияти, омиллар.

Sattarov Ganijon Ozodovich,
Independent researcher of Khorezm Mamun Academy,

FACTORS OF USE OF EXPORT AUTHORITY IN ENSURING REGIONAL COMPETITIVENESS

Abstract. In this article, the importance of the export potential in ensuring the competitiveness of the Khorezm region, the factors of its use, and conclusions and suggestions for increasing the influence of the factors are presented.

Key words. Region, regional competitiveness, export, export potential, factors.

Саттаров Ғаниджон Озодович,
Независимый исследователь Хорезмской Академии Маъмуна,

ФАКТОРЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭКСПОРТНЫХ ОРГАНОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

Аннотация. В данной статье представлены значение экспортного потенциала в обеспечении конкурентоспособности Хорезмской области, факторы его использования, а также выводы и предложения по увеличению влияния факторов.

Ключевые слова. Регион, региональная конкурентоспособность, экспорт, экспортный потенциал, факторы.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I11Y2023N12>

Кириш. Бугунги кунда минтақалар экспорт фаолиятини ривожланиши амалга оширилиб, белгиланган чора-тадбирлар асосида давлат томонидан қўллаб-қувватланиб ва тартибга солинмоқда. Бу эса миллий минтақавий сиёсатнинг устувор йўналиши

барқарор иқтисодий ўсишини таъминлашнинг асосий омилидир. Маълумки, мамлакатимизнинг иқтисодий салоҳияти экспорт ҳажмини тўхтовсиз ошириб бориш имкониятини беради. Ташқи иқтисодий фаолият самарадорлигининг асосий кўрсаткичи ҳам экспортнинг маҳсулот ва хизматлар таркиби ҳисобланади.

Экспорт салоҳиятини янада кенгайтириш ва унга оид инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш бўйича Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони [1] қабул қилинди. Фармон асосида экспортни ривожлантириш бевосита макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш ва ишлаб чиқаришни ривожлантиришга қаратилган. Бу эса экспорт салоҳиятини амалга оширишга қаратилган турли омиллардан фойдаланишни тақозо қилади.

Адабиётлар таҳлили. Биламизки, экспорт салоҳияти ташқи савдонинг таркибий қисми бўлиб ҳисобланади. Ташқи савдони таркибий хусусиятлари иқтисодиёт соғломлиги, барқарорлиги ва хавфсизлиги нуқтаи назаридан муҳим ҳисобланади [2]. Айниқса, турли миллий иқтисодиёт ўртасидаги боғлиқлик кучайиб бораётган ҳозирги шароитда ушбу масала долзарблик касб этади. Бу ҳолатда маъқул чора бўлиб, ташқи савдо алоқаларини амалга оширишда маҳсулот ёки мамлакат ва минтақага боғланиб қолиш билан белгиланади.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда ташқи савдо фаолиятини ривожлантириш, хусусан, экспорт салоҳиятини оширишга қаратилган қатор институционал чоратадбирлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистонда экспорт фаолиятини эркинлаштириш, савдо муносабатларини соддалаштириш, экспортчиларга молиявий имтиёз ва субсидиялар тақдим этишга қаратилган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қабул қилиниши ана шулар жумласидандир [3].

Мамлакат экспорт салоҳиятини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш давлат иқтисодий сиёсатининг энг устувор йўналишидир. Бу жараён кўпгина маҳаллий ҳамда хорижий етакчи мутахассислар томонидан олиб борилган тадқиқотлар асосида тасдиқланган [4]. Тадқиқот натижаларига кўра, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган корхоналар фаолияти экспорт йўналишининг ўсиши ҳамда инновация ва рентабеллик даражаларининг ўзгаришига ижобий таъсир этади. Бевосита улар экспорт салоҳиятини ривожлантиришга таъсир қилади. Бундан ташқари, олиб борилган тадқиқотлар ҳам экспорт салоҳиятини ривожлантириш, яъни иқтисодий ўсиш муҳим омили бўлиб қаралади. Республикамиз экспорт фаолиятида, аввало, саноат корхоналари томонидан ишлаб чиқариладиган маҳсулотларнинг улуши юқори ҳисобланади. Бу улушни янада ошириш, экспорт таркибида тайёр маҳсулот ҳажмини кўпайтириш масаласи устувор вазифа сифатида сақланиб қолмоқда [5].

Экспорт фаолиятининг ривожланишига кластер тизими ҳам таъсир қилиб, у ўз навбатида минтақа рақобатбардошлигини таъминлашга қаратилган экспорт салоҳиятини таъминлаш омили бўлиб ҳам хизмат қилади. Чунки, кластер моҳиятини тушуниш учун рақобат назариясини билиш талаб қилинади. Кластерларни роли бевосита ҳозирги мураккаб глобал рақобат муҳитида шаклланаётган инновацион иқтисодиёт ривожланишидаги аҳамияти билан белгиланади. Шунинг учун, кластер ғояси, миллий ва ҳудудий иқтисодиёт тушунчаларига ҳам янгича қараш, ҳукумат ва бошқа ташкилотлар фикр-мулоҳазалари ва корхоналар рақобатбардошлигини

таъминлаш асоси сифатида экспорт салоҳиятини оширишга қаратилади [6]. Шу орқали унга таъсир қилувчи омиллар таъсирини аниқлаш мумкин бўлади.

Тадқиқот методологияси. Ушбу мақолада тадқиқотнинг таҳлил, синтез, иқтисодий усул, мантикий таҳлил, индуктив, дедуктив ва абстракт фикрлаш каби усуллардан фойдаланилган.

Таҳлил ва натижалар. Минтақа рақобатбардошлигини таъминлашда экспорт салоҳиятидан фойдаланиш энг муҳим йўналишлардан бири сифатида, бунинг учун Хоразм вилояти минтақасида экспорт салоҳиятига таъсир қилувчи омилларни ўрганиш муҳим аҳамиятга эга. Бу борада амалга оширилган экспорт ҳажми кўрсаткичи ва ушбу кўрсаткичнинг ўсиш суръатларини келтирилиш мумкин. Ушбу кўрсаткичларнинг натижалари 2019-2022-йилларда вилоят ҳудудларига қуйидагича тўғри келган (1-жадвал).

1-жадвал. Хоразм вилоятда 2019-2022 йилларда амалга оширилган экспорт ҳажми динамикаси тўғрисида¹

№	Худуд номи	2019 йил		2020 йил		2021 йил		2022 йил	
		млн. долл	ўсиш суръати %да	млн. долл	ўсиш суръати %да	млн. долл	ўсиш суръати %да	млн. долл	ўсиш суръати %да
	Жами вилоят бўйича	147	144	173	118	234	135	274	2,03 баробар
1	Урганч шаҳри	33	171	20	63	31	152	30	20
2	Хива шаҳри	12	135	10	84	10	102	12	12
3	Боғот тумани	13	107	17	132	24	139	27	20
4	Гурлан тумани	7	73	7	104	11	155	12	8
5	Қўшқўпир тумани	6	2,1 баробар	8	135	11	138	13	9
6	Урганч тумани	14	175	8	56	11	140	15	11
7	Ҳазорасп тумани	5	131	16	284	16	100	17	17
8	Тупраққалъа тумани	--	-	2	-	6	3,44 баробар	9	3
9	Хонқа тумани	12	3 баробар	20	161	24	122	26	21
10	Хива тумани	10	3,07 баробар	11	104	16	145	23	16
11	Шовот тумани	22	91	41	188	50	124	62	50
12	Янгиариқ тумани	5	176	6	118	14	2,28 баробар	15	7

¹ Хоразм вилояти статистика бошқармасининг маълумотлари

1 3	Янгибозор тумани	7	2,4 баробар	7	109	9	126	12	10
--------	---------------------	---	----------------	---	-----	---	-----	----	----

Ушбу 1-жадвалга асосан, жами вилоят бўйича амалга оширилган экспорт ҳажми 2018 йилда 147 млн. долларни ташкил этган ёки 144 фоизга ошган. Мазкур кўрсаткич 2022 йилда 203 млн. долларни ташкил этган ёки 2,03 баробарга ошган.

Шунингдек, Хоразм вилоятида экспорт салоҳиятидан самарали фойдаланиш ва унга таъсир қилувчи омиллар фаолиятини ривожлантириш бўйича қуйидаги йўналишларда бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилди.

- мавжуд экспорт салоҳиятини ошириш ва янги бозорларни топиш; 2017-2021 йилларда вилоятдаги корхоналар томонидан амалга оширилаётган маҳсулотлар экспорти ҳажми сон ва сифат жиҳатдан кўпайди. Хусусан, шу йилларда жами 736 млн. долларлик маҳсулот экспорти амалга оширилди ёки 2016 йилга нисбатан 2 баробарга ошди. Шундан, саноат маҳсулотлари 523 млн. долларга тенг бўлиб, ёки 2016 йилга нисбатан 1,6 баробарга ва мева-сабзавот маҳсулотлари эса 213 млн. долларга тенг бўлиб, ёки 2016 йилга нисбатан 6 баробарга ошди. Бу ҳолатни ҳудудлар бўйича кўрадиган бўлсак, Урганч, Хонқа, Ҳазорасп, Хива Шовот туманлари ва Урганч шаҳрида экспорт ҳажми 2 баробарга ошди. Экспорт фаолияти билан шуғулланувчи корхоналар сони 51 тадан 214 тага ёки 4 баробарга кўпайди. Хорижий экспорт давлатлар жами сони 16 дан 32 тага етиб, экспорт имкониятлари АҚШ, Германия, Хитой, БАА, Ироқ, Туркия, Бангладеш, Корея, Ҳиндистон, Вьетнам, Япония, Австрия каби давлатлар билан ҳамкорлик қилиш ҳисобига кенгайди. Экспортга йўналтирилган товар турлари 65 дан ошиб, 30 дан ортиқ янги ёки тайёр тўқимачилик маҳсулотлари, гул қоғоз, мева-сабзавот шарбатлари, ойна, қурилиш моллари, тиббиёт қўлқоплари, маргарин, балиқ консервалари, қизилмия экстракти, қурилган мева-сабзавотлар каби маҳсулот турларининг экспорти амалга оширилди. Экспортбоп мева-сабзавот маҳсулотлари етиштириладиган замонавий иссиқхоналарни майдони 8 гектардан 285 гектарга етказилди. Натижада, мазкур йиллар давомида 15 млн. доллардан ортиқ маҳсулотлар экспорти амалга оширилди. Тўқимачилик саноатида ишлаб чиқариш қувватларини ошириш ва янги лойиҳаларни ишга тушириш ҳисобига 2021 йилда 2,2 трлн. сўмлик ёки 2017 йилга нисбатан ўсиш 2,1 баробарни ташкил қилиш ҳисобига саноат маҳсулотларини ишлаб чиқаришга эришилади ва экспорт ҳажми 122,2 млн. долларга етказилади.

Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги ҳузуридаги экспортни рағбатлантириш агентлиги томонидан экспортёр корхоналарга кўрсатилган жами 6 млрд. сўмлик молиявий ёрдам натижасида қуйидаги унсурлардан иборат бўлган қўшимча 35 млн. долларлик экспорт ҳажми таъминланди:

- 8 та корхоналарга экспорт қилишда транспорт харажатлари қисмини компенсация қилиш учун жами 926 млн. сўмлик маблағлар ажратилди;

- 6 та экспорт қилувчи ташкилотларга халқаро стандартлаштириш ва сертификатлаштириш тизимларини жорий этиш бўйича жами 826 млн. сўмлик маблағ тўлаб берилди;

- 8 та корхонага кўргазма ва ярмаркаларда иштироки билан боғлиқ харажатларини қоплаб бериш учун жами 153,4 млн. сўм харажатлари қоплаб берилди;

- экспорт амалиётида зарур бўладиган 2381 та рухсатнома ва сертификатларни расмийлаштириш учун жами 429,5 млн. сўм тўлаб берилди;

- 11 та корхона томонидан айланма маблағларни тўлдириш учун олинган 15 млрд. сўмлик кредитлар фоиз харажатларини 877 млн. сўм ҳамда 1 та корхонага 5,5 млрд. сўм кредит олиш учун 2,8 млрд. сўмлик кафиллик тақдим этилди.

Шулар билан бирга, экспорт ҳажмларини ўсиши юқори қўшилган қийматли саноат маҳсулотлари экспортини ошириш ҳисобига эришилди. Натижада, пахта толаси экспортини камайтирган ҳолда уни қайта ишлаш даражасини оширилиши эвазига тикув-трикотаж маҳсулотлари экспорти 2 баробарга ёки 60 млн. долларга ўсди, мева-сабзавот маҳсулотларининг 4 баробарга ёки 44 млн. долларга ҳамда қурилиш материалларининг 6,6 баробарга ёки 3 млн. долларга ўсиши таъминланди.

- янги маҳсулотларни ўзлаштириш ва уларни ташқи бозорларга олиб чиқиш. Экспорт қилувчи корхоналар фаолиятини молиявий-иқтисодий ва ташкилий-ҳуқуқий томондан қўллаб-қувватлаш натижасида 2026 йилда вилоят экспорти тайёр тўқимачилик маҳсулотлари, ипак, қурилиш моллари, қайта ишланган ва хўл мева-сабзавотларни экспортга жалб қилиш ҳисобига 500 млн. долларга етказиш ёки 2021 йил кўрсаткичига нисбатан 2,6 баробарга ва 2017 йилга нисбатан эса 4 баробарга ошириш режалаштирилган. Бу орқали экспорт фаолиятига жами 200 дан ортиқ янги корхоналар жалб этилиб, уларнинг сони 400 дан кўпаяди ҳамда 16 дан ортиқ ишлаб чиқарилган маҳсулотлар билан янги бозорларга кириб борган ҳолда 65 дан ортиқ давлатларнинг бозори ўзлаштирилади. Аниқроғи, инвестиция дастурлари доирасида янги турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқарилиш ўзлаштирилиб, экспортга 30 дан ортиқ янги турдаги маҳсулотлар йўналтирилади ва экспортга чиқарилаётган маҳсулотлар сони 150 дан оширилади. Шунингдек, ҳудуднинг “драйвер” соҳалари бўлган тикув-трикотаж ва қишлоқ хўжалиги тармоқларини ривожлантириш мақсадида кейинги 5 йил ичида экспорт таркибида тайёр маҳсулотлар улушининг ошиши белгиланган. Вилоятда юқори қўшилган қийматли тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш мақсадида вилоятида 2022-2026 йилларда юқори қўшилган қийматли экспортбоп тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича умумий қиймати 263,7 млн. доллар бўлган жами 48 та янги инвестиция лойиҳаларини йўлга қўйиш ҳисобига ҳудуднинг йиллик экспорт салоҳияти 305,9 млн. долларга етказилади.

- қишлоқ хўжалигидаги ресурслардан самарали фойдаланиш. Қишлоқ хўжалигида мавжуд ресурслардан фойдаланиш натижадорлигини ошириш ва соҳага инновацион ишланмаларни жорий этиш орқали 2026 йилгача қишлоқ хўжалик маҳсулотлари экспорти 3 баробарга оширган ҳолда 150 млн. долларга етказилади. 2026 йилга келиб, замонавий иссиқхоналарнинг майдони 2000 гача кенгайтирилиб, улар ҳисобидан маҳсулотлар экспорти 100 млн. долларгача етказилади. Мева-сабзавот маҳсулотларини ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг хорижий мамлакатларда ташкил этиладиган халқаро кўргазма ва ярмаркаларда фаол иштирок этишлари ташкиллаштирилади. Маҳаллий мева-сабзавот маҳсулотларини хорижий мамлакатларга тўсиқсиз ва муаммосиз экспортини амалга ошириш мақсадида маҳсулот етиштирувчиларга халқаро сертификат ва стандартлар тизими жорий этилади. Гул карам, салат латук ва қулупнай каби сабзавот маҳсулотларини етиштиришни таъминлаш натижасида ноанъанавий турдаги мева-сабзавот маҳсулотларини экспортга

йўналтириш орқали экспорт ҳажмлари янада оширилади. Қишлоқ хўжалиги экинларини жойлаштириш тизимини такомиллаштириш натижасида жаҳон бозорларида юқори талабга эга маҳсулотларни етиштириш ва экспорт қилиш ишлари ташкиллаштирилади.

Бугунги кунда вилоятдаги экспортёр ва импортёр корхоналар Туркменистон Республикаси ҳамда Ўзбекистоннинг жанубий қисмида жойлашган давлатларга Бухоро вилоятининг Олот туманидаги чегара пости орқали юк ташиш транспортларида маҳсулотлар олиб кириш ва чиқишлари амалга оширилмоқда. Бу эса тадбиркорларга ортиқча транспорт харажатлари ва вақт сарфланишига сабаб бўлмоқда. Шовот туманида чегара-ўтказув пункти фаолиятини йўлга қўйиш орқали тўғридан-тўғри Ашхобод шаҳригача борадиган масофани қисқартиришга эришилади. Натижада, транспорт харажатлари миқдори камайиб, экспортёрлар корхоналар учун қулайлик яратилиб, вилоятни экспорт салоҳияти 10 млн. долларга оширилади.

Хулоса. Экспорт салоҳиятидан самарали фойдаланиш минтақа рақобатбардошлигига боғлиқ бўлиб, бу, ўз навбатида, экспорт салоҳиятига таъсир қилувчи омиллардан самарали фойдаланишни тақозо қилади. Шуларни ҳисобга олган ҳолда, минтақада экспорт фаолиятини ривожлантириш, хусусан маҳсулотлар экспорт ҳажминини ошириш учун қуйидаги чора-тадбирларни амалга ошириш зарур, деб ҳисоблаймиз:

- корхоналардаги мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан самарали фойдаланиш;
- турли тармоқларнинг қўшилган қиймати юқори бўлган маҳсулотлар экспортини кўпайтириш ва анъанавий экспорт салмоғини камайтириш;
- янги ташкил этилган корхоналар фаолияти учун қулай шарт-шароитлар яратиш ва имтиёзлар бериш;
- самарали ички ва тармоқлараро ишлаб чиқариш кооперация алоқаларини ривожлантириш;
- маҳаллий хом ашёни қайта ишлашни кенгайтириш, корхоналарни замонавийлаштириш ва янгиларини ташкил этиш ҳисобига иқтисодиёт таркибини такомиллаштириш;
- барқарор иқтисодий ташқи савдо қонунчилиги, шу жумладан, эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналари бўйича меъёрий базани янада мустаҳкамлаш.

Адабиётлар/Литература/Reference:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 18 августда “Республикада экспорт ва инвестиция салоҳиятини янада ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-6042-сон Фармони <https://lex.uz/docs/4954642>
2. Қодиржонов А.М. Ўзбекистон Республикаси экспортини таркибий ҳолати таҳлили ва такомиллаштириш имкониятлари. / “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. №2, mart-aprel, 2021. - 404 б.
3. Қодиржонов А.М. Ўзбекистон экспорт салоҳиятини ривожлантиришнинг институционал омиллари ва шарт-шароитлари. // Иқтисод ва молия, 2020, 4(136). - 107 б.
4. Мирзаев Х.Н. Тадбиркорлик субъектларининг экспорт салоҳиятини ошириш йўллари. // “Замонавий дунёда инновацион тадқиқотлар: назария ва амалиёт”

- номли илмий, масофавий онлайн конференция материаллари. - 106 б. www.in-academy.uz
5. Рустамов А.Р. Мамлакатимиз экспорт салоҳияти ва унда саноат корхоналари томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг ўрни. // “UzBridge” электрон журнали, I-сон июнь, 2021 йил. - 59 б.
 6. Қодиров Х.Т. Тикув-трикотаж корхоналари экспорт салоҳиятини халқаро маркетинг стратегиялари асосида ошириш. / Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Т.: ТДИУ, 2020. -21-22 б.
 7. Хоразм вилояти статистика бошқармасининг маълумотлари

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатида олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).